

ун-ту. Харків: ТОВ «Вид. НТМТ», 2017. №1(81). С. 64-74.

10. Шекерук О.М. Розвиток мовлення у дітей з особливими освітніми потребами з використанням елементів «LEGO-конструювання», «Floortime». URL: <file:///C:/Users%2021-525-527.pdf> (дата звернення 17.05.2023).

ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЛЕГКИМ СТУПЕНЯМ РОЗУМОВОЇ ВІДСТАЛОСТІ

К. пед. н., доц. Г. К. Кавиліна

Збільшення кількості дітей, які мають ті чи інші відхилення у психофізичному розвитку, з одного боку, та гуманізація педагогічного процесу, з іншого, окреслюють необхідність ширшого впровадження у практику принципів та моделей інтегрованого навчання. Процес інтеграції дітей раннього дошкільного віку з відхилення в розвитку проходить легше в групі однолітків, які є нормою. Звідси є можливим розвиток практики раннього інтегрованого виховання та навчання як перший щабель розвитку процесу інклюзивної освіти.

Психічне та фізичне становлення дитячого організму відбувається у ранньому віці, саме тому актуальність корекційно-розвивальної допомоги надається в цей період розвитку дитини. Ефективність цілеспрямованого педагогічного впливу на формування різних видів діяльності, психофізичного розвитку дітей раннього віку обумовлюється високою пластичністю центральної нервової системи дитини та легкістю виникнення психологічних новоутворень у даної вікової категорії. У багаторічних міждисциплінарних дослідженнях (нейрофізіологічних, нейропсихологічних та психофізіологічних) встановлено, що в міру прогресивного структурно-функціонального дозрівання мозку та формування внутрішньо кіркових зв'язків змінюється сту-

пінь та характер розвитку когнітивних процесів: зорового сприйняття, уваги, мови тощо. [1, 2, 3, 4, 5].

Теорія становлення образотворчої діяльності в дітей молодшого дошкільного віку виходить з досить відомих концепцій В. О. Інжестойкової, Л. В. Зданевич, Л. А. Янцур. Однак у педагогічній практиці дотепер відсутня система формування передумов образотворчої діяльності у дітей раннього дошкільного віку, а також методика навчання дітей навичкам таких продуктивних видів діяльності як ліплення та аплікація у дітей від року до двох років.

Образотворча діяльність допомагає дитині естетично освоїти навколишній світ і висловити власне ставлення до навколишньої дії на папері, в глині та в інших матеріалах.

Зародилася ще у період первісного суспільства, образотворча діяльність була і залишається найважливішим чинником розвитку людства, мірою рівня духовного розвитку того чи іншого суспільства на певному історичному етапі.

З початку розвитку педагогіки як окремої науки, високо оцінювалися можливості використання образотворчої діяльності як засобу розвитку, навчання та виховання підростаючого покоління. Вперше роль малювання у шкільній освіті обґрунтував Г. Песталоцці. Саме він увів уроки малювання у шкільну практику.

Великий чеський педагог Я. А. Коменський також вважав, що формування всебічно розвиненої людини неможливе без використання малювання. На думку вченого, малювання - необхідне заняття для розвитку спостережливості і відчуттів дитини, для формування здатності насолоджуватися творами мистецтва і красою природи [5].

В. М. Кардашов вважав, що художня діяльність здатна збуджувати в дітей почуття насолоди близьке з того що відчуває художник у творчому процесі. При цьому до почуття насолоди у художника домішуються і творчі муки. Діти ж відчувають негативні емоції частіше при сприйнятті та низькій оцінці вже готового результату [5].

В останні роки увагу дослідників та практиків привернули можливості використання образотворчої діяльності у корекції розвитку та поведінки дітей.

Становлення передумов та елементарної образотворчої діяльності дітей раннього віку тісно пов'язане з удосконаленням найважливіших психічних функцій - сприйняття, моторної координації, мови та мислення. Заняття з розвитку продуктивних видів діяльності сприяють розвитку кожної з цих функцій, і одночасно узгоджують їх між собою, допомагають дитині впорядкувати нові знання, що добре засвоюються.

Розглянемо вплив занять продуктивними видами діяльності на формування та розвиток окремих пізнавальних функцій в дитини.

Насамперед образотворча діяльність впливає на вдосконалення такого пізнавального процесу як відчуття, за допомогою яких дитина пізнає величину, форму та колір. Розвиток відчуттів у дитини пов'язане з його різноманітною, цікавою та активною творчою діяльністю. Образотворча діяльність надає цьому дуже великі можливості. Під час малювання та ліплення малюк знайомиться з різними образотворчими матеріалами, їх властивостями [3, 5].

Розвиток сприйняття знаходиться в тісному зв'язку з розвитком мислення дитини, що розширює межі пізнання, що дає можливість вийти за межі безпосереднього досвіду відчуття і сприйняття. Провідним видом мислення у ранньому віці є наочно-дієве мислення. Для розвитку його дуже важлива роль дорослого, який показує дитині, на що потрібно звернути увагу, допомагає виділяти найбільш істотні ознаки предметів, що зображуються, виділяти деталі, порівнювати зображуваний предмет з іншими і т.д. Перш ніж намалювати, виліпити або сконструювати предмет, малюк повинен обстежити його, виділити певні властивості, ознаки, порівняти цей предмет з іншими, знайти спільне та відмінності. Усе це сприяє розвитку таких операцій мислення, як порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, конк-

ретизація. Безумовно, ці операції перебувають у примітивному стані, але у ранньому віці важливо закласти фундамент подальшого їх розвитку [5].

Заняття продуктивними видами діяльності з дітьми раннього віку також сприяють розвитку особливостей пам'яті, удосконалюють у дитини способи запам'ятовування різної інформації. Заняття малюванням, ліпленням, аплікацією та конструюванням сприяють накопиченню графічних символів, образів у дитини [4,5].

Значення мови як засобу психічного розвитку людини одним із перших став вивчати Л. С. Виготський. Вчений та його послідовники (А. Р. Лурія, А. А. Люблінська, Н. Х. Швачкін та інші) встановили, що вже на ранніх етапах розвитку дитини (починаючи з другого року життя) слово впливає на сприйняття властивостей предметів, розвиток мислення та формування уявлень про навколишній світ.

Рання образотворча діяльність дітей тісно пов'язана з розвитком мови. Вже на стадії маніпуляцій з образотворчими матеріалами (пензлем, пластиліном) малюк, що нормально розвивається, постійно видає деякі звуки, звукокомплекси, а іноді і «коментує» процес. Дослідження Л. Н. Бачерикової підтвердили тісний взаємозв'язок розвитку мовленнєвої та образотворчої діяльності. Було встановлено, що мова і малювання відображають ті самі рівні діяльності мозку (першої та другої сигнальних систем) і мають той самий характер взаємодії. Дослідник зазначає, що малюнок, як і мовленнєві сигнали, містить перші-сигнальні та другі-сигнальні компоненти. Так, сприйняття та аналіз голосу, інтонації є результатом діяльності першої сигнальної системи, а сприйняття та переробка смислового змісту є функцією другої сигнальної системи. Аналогічно цьому малюнку колір, форма, фактура образу ставляться до роботи першої сигнальної системи, а смислове зміст — до другої [4].

Л. Ф. Обухова та В. А. Борисова описали функцію та місце промови в процесі образотворчої діяльності дітей

раннього та дошкільного віку залежно від стадій розвитку дитячого малюнка [4]. У результаті дослідження було відзначено, що у стадії каракуль мова носить за визначенням Л. С. Виготського синкретичний характер і рясніє висловлюваннями емоційного характеру. Перехід до стадії примітивних зображень характеризується промовою, що констатує. Дитина найчастіше малює, не маючи попереднього задуму, і повідомляє дорослому, що у нього вийшло. Пізніше виникає попередня мова, в якій малюк намагається спланувати, що він хоче зобразити. Дослідники підтверджують «як, завдяки малюнку, мова поступово відривається від предмета і набуває більш узагальненого характеру» [4].

Вік раннього дошкільного віку – період інтенсивного розвитку дитини, в якому закладається фундамент розвитку всіх основних психічних функцій людини, внаслідок чого корекційний вплив на даному етапі найбільш доцільний і ефективний, завдяки «пластичності» нейрофізіологічного розвитку організму.

Розвиток передумов образотворчої діяльності закладається саме в ранньому віці на основі достатньої зрілості психомоторного розвитку дитини (розгорнутої предметної діяльності, розвитку зорової перцепції та ручного праксису), а подальше визрівання та розгортання власне образотворчої діяльності сприяє вдосконаленню вищих психічних функцій, а також сприяє нормативному соціальному та емоційно-особистісному розвитку дитини.

У період раннього дошкільного віку нормальний психічний, соціальний та емоційний розвиток дитини можливий тільки в спеціально створених дорослими умовах, у спільній діяльності «дитина – дорослий». Тому формування всіх видів дитячої діяльності (зокрема образотворчої) відбувається лише під впливом позитивної соціальної ситуації розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла І. М. Структурна модель розвитку здібностей

в онтогенезі. *Соціалізація і ресоціалізація особистості в умовах сучасного суспільства*: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (11- 12 листопада 2016 р., м. Київ). Київ: Віваріо, 2016. С.12-14.

2. Брусановська А. Р. Соціально-педагогічні засади застосування арт-терапії у закладах дошкільної освіти: Квал. робота здобувача освітнього ступеня магістр спеціальності 231Соціальна робота Ізмаїл, 2020. 100 с.

3. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 304 с.

4. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти : монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2015. 270 с.

5. Маценко Л.М. М12 Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 319 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОМІРНОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Викл. Ю. О. Тубичко

Мова і мовлення відіграють ключову роль в психічному розвитку дитини. Залучення дитини до світу мови забезпечує їй можливість активного включення до пізнавальної діяльності і комунікації, що зрештою впливає на формування основних психічних процесів дитини. Відтак порушення сприйняття мови і її продукування (мовлення) негативно впливають на розвиток пізнавальної діяльності, комунікації та соціальної адаптації дитини.

У спеціальній педагогіці є окремі теоретико-експериментальні роботи, присвячені комплексному ви-